

Eigen identiteit van de biologische landbouw moet onderscheidend zijn

Bolkpionier Jan Bokhorst gaat met pensioen

Ekoland interviewt Jan Bokhorst ter gelegenheid van diens afscheid van het Louis Bolk Instituut. Hij richtte daar 33 jaar geleden samen met Maarten van Tienhoven de Landbouwfederatie op en was als onderzoeker bodem en bemesting de drijvende kracht achter de ontwikkeling van de biologisch-dynamische en biologische landbouw.

TEKST LEEN JANMAAT | FOTO COEN TER BERG

Na de voltooiing van zijn studie in Wageningen en werkervaringen op het landbouwbedrijf Loverendale en het Instituut voor Bodemvruchtbaarheid in Haren voelde Jan Bokhorst de noodzaak om de biologisch- (dynamische) landbouw wetenschappelijk te ondersteunen. In Wageningen zelf was geen openheid om vanuit biologisch perspectief naar bodem en plant te kijken. De gangbare landbouw-wetenschap was aan de industrie gelieerd en gebouwd op het meetbare en weegbare. Met Maarten van Tienhoven startte hij in 1977 het landbouwonderzoek op bij het Louis Bolk Instituut. Samen blikken we terug en vooruit.

Wat is nu zo anders aan het Bolk bodemonderzoek?

Wij kijken altijd eerst naar de context waarbinnen we onderzoek doen. Door breed waar te nemen en het onderzoek

hierin te plaatsen, weet je waarover je praat. De leidraad van onze benadering staat op het zitbankje voor de ingang van het kantoor: “waarnemen in rust, denken in samenhangen en krachtig handelen”. Door deze werkwijze is uiteindelijk veel bodemonderzoek voor biologische landbouw naar ons toegekomen. Tijdens een vergadering over onderzoeksbeleid begin 90-er jaren werd opgemerkt om het Louis Bolk Instituut serieus te nemen omdat ze goed naar planten kijken. Later in de 90-er jaren heeft het ministerie van Landbouw er bij de landbouwonderzoeksinstituten op aangedrongen om vooral met het Louis Bolk Instituut samen te werken wanneer het om biologische landbouw gaat. Door het object waar het over gaat eerst goed te bekijken sta je sterker. Voor de biologische teler betekent dit bij de bodem vooral de studie in de profielkuil serieus te nemen. Hierdoor komt de onderbouwing van het biologische bodembeheer sterker te staan. De grote variëteit aan bodemanalyses en de vaak slechte onderbouwing van beoordeling en advies vormen op dit moment vaak een obstakel voor goed bodembeheer. Cijfers zonder duidelijke context scheppen vaak verwarring, hetgeen zelden leidt tot duurzaam bodembeheer.

Wat draagt wel bij aan duurzaam bodembeheer?

Voor een juist antwoord kijk ik eerst naar de omgeving. Het landschap zegt namelijk veel over de bodem. Daarnaast is het graven van een profielkuil een prachtig instrument om iets over de bodem te leren. Bij een bodem zoals jonge zee- en klei met veel groei-kracht past terughoudende bemesting. Door alleen maar stikstofadviezen te volgen, ontstaat snel een overschot aan fosfaat. Deze komt vanzelf mee met de organische mest. Binnen de biologische landbouw is er te veel focus op stikstofbehoefte. Het wordt tijd dat we vanuit doelnormen te werk gaan en niet alleen vanuit middelen-

Op 20 december jl heeft Jan Bokhorst de pensioengerechtigde leeftijd bereikt. Hij was 33 jaar lang onderzoeker binnen het Louis Bolk Instituut. Hij ontwikkelde bodemcursussen (Bodem in Zicht), was projectleider van het unieke langjarige proefveld Mest Als Kans en auteur van onder meer 'Bodem onder het landschap' en het 'Handboek Mest & Compost'.

Foto archief LBI

BODEMLEVEN & MESTSTOFFEN

Het belang van de regenworm bij de biologische teelt is veel groter dan vaak wordt gedacht. Het gaat dan om beworteling van boven- en ondergrond, om vrijmaking van voedingsstoffen en om aanvoer van water uit de ondergrond of afvoer van extreme aanvoer via de neerslag. Drijfmest heeft een slechte naam, maar dat is niet terecht. Wanneer je het goed gebruikt worden regenwormen juist gestimuleerd door drijfmest. Onderzoek heeft ook aangetoond dat dierlijke mest en vlinderbloemigen specifiek regenwormen stimuleren, veel meer dan de organische stof die granen en grassen achterlaten. Compost is een mooi hulpmiddel, maar let dan op de kwaliteit: die wordt slechter en de hoeveelheid is beperkt voor de sector als geheel. Er is dringend behoefte aan een goede kwaliteitsbeoordeling van compost. De huidige beoordeling kijkt voornamelijk naar dat wat je er niet in wilt hebben en niet naar wat je juist nodig hebt.

men. De EU-verordening schrijft wel voor welke middelen gebruikt mogen worden, maar kijkt niet naar de hoeveelheid. Je mag biologisch evenveel stikstof geven als gangbaar en daar komt nog extra stikstof uit vlinderbloemigen en nawerking van mest en gewasresten bij. Het is triest dat het bemestingsvraagstuk vanuit de Europese en Haagse regels moest worden gereguleerd en dat de sector niet eerder al zelf het initiatief nam.

Wat staat de biologische sector nog te doen?

Biologische landbouw kan vele maatschappelijke vraagstukken oplossen, maar zal dit vanuit een heldere visie en eigen identiteit moeten oppakken. Vanuit eigen identiteit is samenwerking met de gangbare landbouw goed mogelijk. De combinatie van Vitalis met ENZA vind ik een goed voorbeeld. Het biologische zaadbedrijf Vitalis heeft zijn eigen missie, maar maakt gebruik van expertise en andere middelen van ENZA. Beide halen hieruit voordeel. De biologische landbouw moet haar identiteit versterken om zich te kunnen plaatsen naast een duurzamer wordende gangbare landbouw.

Wat is de rol van biologisch-dynamische landbouw hierin?

BD heeft veel kansen laten liggen. Door zich meer te richten op de samenhangen, zoals sluiten van kringlopen of evenwichtige bemesting, wordt er beter aangesloten op herkenbare maatschappelijke vraagstukken. Het verhaal over kosmos en preparaten is te abstract. Het moet hierbij meer gaan om de eigen ervaringen met een bedrijfsvoering in de context van de omgeving en de maatschappij. Productkwaliteit en smaak zijn hierin sleutelementen. Voor mij vormen productcontrole op smaak, houdbaarheid en gezondheidsaspecten een voorwaarde voor verdere ontwikkeling. Dit geldt voor de gehele biologische landbouw. Op dit moment worden telers niet gestimuleerd om op kwaliteit te telen; het tegendeel is zelfs het geval. Extra inspanningen worden niet beloond. Gangbare telers halen op deze wijze biologisch snel in. Het is aangetoond dat door extra voorjaarsbemesting voor de biologische peenteelt de nitraatgehalten in het eindproduct steeds verder oplopen. Deze ontwikkeling is al lang aan de gang en vraagt om bijsturing, anders wordt biologisch op korte termijn ingehaald. Biologisch-dynamische telers kunnen het goede voorbeeld geven. Laat de groothandel deze bedrijven belonen met een premieprijs voor kwaliteit en smaak. ■

Leen Janmaat is werkzaam bij het Louis Bolk Instituut

Op donderdagmiddag 19 januari tijdens de Biovak 2012 is Jan Bokhorst aanwezig op het Demeterplein met het rapport '33 jaar Landbouwonderzoek op het Louis Bolk Instituut' en andere publicaties.